

1. Welke routes tot leraar zijn er in het hoger onderwijs?

Het hoger onderwijs kent routes tot leraar in het hoger beroepsonderwijs en het wetenschappelijk onderwijs:

HBO

Het hoger beroepsonderwijs kent opleidingen tot leraar basisonderwijs, leraar vo/docent bve (hierna te noemen tweedegraads leraar) en leraar voorbereidend hoger onderwijs (hierna te noemen eerstegraads leraar). Bij de eerste- en tweedegraads leraren gaat het om lerarenopleidingen in de vakken die in het voortgezet onderwijs worden verzorgd.

-Opleidingen tot leraar basisonderwijs:

- a. hbo-bacheloropleiding(240 studiepunten).

-Opleidingen tot tweedegraads leraar:

- b. hbo-bachelor tweedegraads lerarenopleiding (240 studiepunten).
- c. kopopleiding hbo (60 studiepunten). Een kopopleiding hbo is een hbo-bachelor tweedegraads lerarenopleiding met vrijstellingen voor het vakinhoudelijke gedeelte (ter waarde van 80 studiepunten) die alleen gevolgd kan worden na een inhoudelijk verwante (hbo- of wo-)bacheloropleiding. De kopopleiding duurt vanwege de vrijstellingen 60 studiepunten. De afgestudeerde ontvangt het getuigschrift van de hbo-bachelor tweedegraads lerarenopleiding.

-Opleidingen tot eerstegraads leraar:

- d. Hbo-master lerarenopleiding (90 studiepunten), volgend op een hbo-bacheloropleiding tot tweedegraads leraar.

WO

Het wetenschappelijk onderwijs heeft geen opleidingen tot leraar basisonderwijs of tot tweedegraads leraar. Wel kent het wetenschappelijk onderwijs diverse routes om eerstegraads leraren op te leiden:

- e. Wo-masteropleiding, volgend op een wo-bacheloropleiding (formeel uiteenlopend van 60 tot 180 studiepunten, maar in de praktijk veelal opleidingen met een omvang van 120 studiepunten, waarbij de opleiding vaak uit 60 studiepunten vakinhoudelijk deel bestaat).
- f. Wo-masteropleiding specifiek gericht op het eerstegraads leraarschap, te volgen na een inhoudelijk verwante wo-masteropleiding (60 studiepunten, voorheen universitaire lerarenopleiding geheten).

De bovengenoemde hbo- en wo-opleidingen kunnen in voltijdse-, deeltijdse en duale variant worden verzorgd.

2. Welke studiefinancieringsaanpakken bieden bovengenoemde routes?

Studenten die recht hebben op studiefinanciering (studiefinancieringsrechten nog niet verbruikt, voltijdse opleiding, niet ouder dan 30 jaar bij aanvang opleiding) krijgen de volgende aanspakken op prestatiebeurs¹:

Per bovengenoemde route in het hbo:

- Ad a: hbo-bacheloropleiding tot leraar basisonderwijs: 4 jaar prestatiebeurs
- Ad b: hbo-bacheloropleiding tot tweedegraads leraar: 4 jaar prestatiebeurs
- Ad c: (kopopleiding na een hbo-bachelor-niet-lerarenopleiding): 1 jaar extra prestatiebeurs. Een student die deze route volgt na een hbo-bachelor-niet-lerarenopleiding, heeft dus in totaal 5 (4 + 1) jaar recht op prestatiebeurs.
- Ad d: hbo-masteropleiding tot eerstegraads leraar na een hbo-bacheloropleiding tot tweedegraads leraar: 1 jaar extra prestatiebeurs. Voor hbo-masteropleidingen geldt als algemene regel 1 jaar extra prestatiebeurs. In totaal heeft de student dan recht op 5 (4 + 1) jaar prestatiebeurs. Als de student via een hbo-bachelor-niet-lerarenopleiding de kopopleiding instroomt en vervolgens de hbo-masteropleiding tot eerstegraads leraar, heeft hij in totaal voor deze route 6 (4 + 1 + 1) jaar recht op een prestatiebeurs.

Per bovengenoemde route in het wo:

- Ad e: wo-masteropleiding na wo-bacheloropleiding: afhankelijk van de duur van de masteropleiding 1-3 jaar prestatiebeurs. Totaal recht op prestatiebeurs is dan 4 tot 6 jaar (3 jaar voor de bacheloropleiding) + 1-3 jaar voor de masteropleiding (afhankelijk van de duur van de masteropleiding).
- Ad f: wo-masteropleiding specifiek gericht op het eerstegraads leraarschap, te volgen na een vakgerichte wo-masteropleiding: 1 jaar extra prestatiebeurs. In totaal geldt dan een prestatiebeurs voor de student van 5-8 jaar (3 jaar voor de bacheloropleiding) + 1-4 jaar voor de masteropleiding (afhankelijk van de duur van de vakmasteropleiding) + 1 jaar (wo-masteropleiding gericht op het leraarschap).

3. Welke routes + studiefinancieringsmogelijkheden zijn er buiten de bovengenoemde?

De bovengenoemde routes zijn de “reguliere” routes in het hoger onderwijs. Daarnaast zijn er nog van deze routes afwijkende mogelijkheden om leraar te worden. Ze worden hierna genoemd, gevolgd door de aanspakken op studiefinanciering.

g. Overstap route hbo-wo

Voor studenten die een hbo-bachelor opleiding tot tweedegraads leraar hebben afgerond bestaat de mogelijkheid de opleiding te vervolgen aan een hbo-masteropleiding tot eerstegraads leraar. Deze “reguliere”route is hierboven -mogelijkheid d en bijbehorende duur prestatiebeurs ad d- beschreven. Naast deze “reguliere” route is het ook mogelijk na

¹ Naast de prestatiebeurs (basis- en eventueel aanvullende beurs) kunnen studenten beschikken over de OV-studentenkaart, de basislening en het collegegeldkrediet.

Na verbruik van de prestatiebeursrechten kunnen studenten nog gedurende drie jaar volledig lenen. Ook dan hebben zij aanspraak op de OV-studentenkaart en het collegegeldkrediet.

de hbo-bachelor opleiding tot tweedegraads leraar in het wo verder te studeren tot eerstegraads leraar aan een wo-masteropleiding (al dan niet via een schakelprogramma). Voor de bevoegdheid om les te geven die de leraar verwerft (eerstegraads) maakt het niet uit of deze verkregen is in het wo of het hbo.

Volgens de reguliere regels van studiefinanciering heeft een student die overstapt van een hbo-bacheloropleiding naar een wo-masteropleiding, recht op een prestatiebeurs van gelijke duur als die van een student die zijn bacheloropleiding in het wo heeft gevolgd voor de totale studie tot wo-master. Een wo-bachelor heeft bij de start van de masteropleiding 3 jaar recht gehad op prestatiebeurs (wo-bacheloropleiding geeft recht op 3 jaar prestatiebeurs). Dat betekent dat een student die na zijn hbo-bacheloropleiding (hbo-bacheloropleiding geeft recht op 4 jaar prestatiebeurs) overstapt naar het wo, nog recht heeft op een prestatiebeurs ingeval hij een masteropleiding volgt die langer duurt dan 1 jaar, en wel voor die langere duur (omdat hij reeds 4 jaar prestatiebeurs heeft gehad).

Op basis van het amendement Van Dijk en Besselink² (het nieuwe achtste lid van artikel 5.6, WSF 2000) is voor studenten die via de kopopleiding alsnog -na hun eerdere hbo-bacheloropleiding- voor het leraarschap hebben gekozen, een uitzondering gemaakt op deze regel. Het amendement voorkomt dat het 5^e jaar prestatiebeurs dat studenten die de kopopleiding hebben gevolgd, hebben gekregen, er toe leidt dat zij, als zij daarna naar het wo overstappen, nog slechts prestatiebeurs krijgen voorzover de wo-masteropleiding meer dan 2 jaar duurt. Door 1 extra jaar prestatiebeurs toe te kennen komen zij weer in dezelfde positie als studenten die direct een hbo-lerarenopleiding volgen en vervolgens de overstap naar het wo maken.

- h. *Overstap wo-bacheloropleiding naar hbo-bacheloropleiding tot tweedegraads leraar*
 Studenten die een wo-bacheloropleiding afronden, kunnen er daarna voor kiezen om via een inhoudelijk verwante hbo-kopopleiding tweedegraads leraar te worden. Deze route geeft recht op 4 jaar prestatiebeurs (3 jaar voor de wo-bachelor en 1 jaar voor de kopopleiding). Ook deze studenten kunnen daarna nog 1 jaar extra prestatiebeurs krijgen als zij vervolgens een hbo-masteropleiding tot eerstegraads leraar volgen.
- i. *Overstap wo-masteropleiding niet gericht op leraarschap naar wo-masteropleiding tot eerstegraads leraar*
 Een andere route is die van de wo-master die alsnog besluit leraar te worden. Dat is mogelijk: door na een andere wo-master alsnog een wo-master tot eerstegraads leraar te volgen. Naast de eerder genoemde variant f is het mogelijk in te stromen in variant e, de opleiding met een omvang van veelal 120 studiepunten (60 – 180 studiepunten). In het geval dat een student na een wo-masteropleiding in deze langere variant instroomt bedraagt de duur van deze masteropleiding in de praktijk doorgaans 60 studiepunten, omdat voor het vakinhoudelijk gedeelte vrijstellingen kunnen worden verleend.

² Kamerstukken II, 2006–2007, 30 971, nr. 13

Studenten die deze route volgen hebben recht op prestatiebeurs gedurende 3 jaar (bachelor fase) + 1-4 jaar voor de wo-master-niet lerarenopleiding en vervolgens nog een extra prestatiebeurs indien en voor zolang de wo-masteropleiding tot eerstegraads leraar van langere duur is dan de voorafgaande wo-master-niet-lerarenopleiding is³ + 1 jaar extra⁴.

Opgemerkt zij nog dat studenten die een masteropleiding hebben voltooid sowieso de mogelijkheid hebben om een eenjarige universitaire masteropleiding te volgen tot leraar (de voormalige universitaire lerarenopleiding (ULO)) en daar 1 jaar extra prestatiebeurs voor kunnen krijgen. Zie onder f.

4. Welke mogelijkheden biedt de WTOS voor toekomstige leraren?

In de Wet tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten (WTOS) is een voorziening opgenomen om studenten die leraar willen worden en geen aanspraak meer hebben op studiefinanciering (dat wil zeggen dat zij ook geen aanspraak meer hebben op leenrechten) tegemoet te komen in de kosten van het collegegeld en de studiekosten.

Deze tegemoetkoming is inkomensafhankelijk (alleen het inkomen van de student wordt meegenomen, niet van de partner). De student krijgt gedurende twee jaar het (minimale) deeltijd-collegegeld (al jaren €67,23) + €639,84 aan studiekosten (jaarlijks geïndexeerd bedrag).

5. Hoe verloopt de route naar het leraarschap via zij-instroom in het beroep?

Naast de routes die hierboven zijn aangegeven biedt de onderwijswetgeving sinds medio 2000 ook de mogelijkheid mensen die niet beschikken over een (passende) onderwijsbevoegdheid maar wel in het bezit zijn van een (relevant) HO-getuigschrift én van een geschiktheidsverklaring, voor maximaal twee jaren als leraar in het primair of voortgezet onderwijs te benoemen. De zij-instromer ontvangt de geschiktheidsverklaring nadat hij met goed gevolg een (in de wet geregeld) geschiktheidsonderzoek heeft ondergaan. Hij krijgt tegelijk met de geschiktheidsverklaring een advies over scholing en begeleiding die nog noodzakelijk is om binnen twee jaren na benoeming de passende onderwijsbevoegdheid te behalen. De desbetreffende leraar sluit met zijn werkgever (de school) en een lerarenopleiding een scholings- en begeleidingsovereenkomst over de wijze waarop die scholing en begeleiding in de praktijk vorm krijgt. In het algemeen zal het dan gaan om contractonderwijs op maat. Voor dat onderwijs is geen in de wet geregelde bekostiging en geen studiefinanciering beschikbaar. Scholen kunnen

³ Ter verduidelijking: na de bacheloropleiding volgt de student bijvoorbeeld een éénjarige masteropleiding en daarna een tweejarige masteropleiding tot eerstegraads leraar. De berekening van de prestatiebeurs is dan: 3 (driejarige bachelor) + 1 (eenjarige masteropleiding) = 4 jaar voor de eenjarige masteropleiding. Voor de tweejarige masteropleiding tot leraar komt daar dan nog 1 jaar prestatiebeurs bij (berekening: 2 jaar (duur tweejarige masteropleiding tot eerstegraads leraar) minus 1 jaar (duur reeds genoten prestatiebeurs tijdens de vakmaster). Bij een tweejarige masteropleiding leidt deze berekening tot 3 (bachelor) + 2 (tweejarige master) = 5 jaar. Voor de tweejarige masteropleiding tot leraar komt daar dan geen aanspraak meer bij (berekening: tweejarige masteropleiding tot eerstegraads leraar) minus 2 (reeds genoten prestatiebeurs tijdens tweejarige masteropleiding). Vandaar het extra jaar, zie noot 4.

⁴ Op basis van de beleidsregel educatieve masters, die nu is opgenomen in artikel 5.6, zevende lid WSF 2000 is 1 jaar extra prestatiebeurs toegevoegd. Daarmee kan ook bij deze langere route in het algemeen het totaal van opleidingen die uiteindelijk tot het leraarschap leiden, binnen de duur van de prestatiebeurs worden voltooid.

uit eigen middelen (o.m. uit de middelen die aan de lumpsum zijn toegevoegd met het medio 2006 gesloten convenant over professionalisering en begeleiding van onderwijspersoneel po en vo) kosten dekken verband houdend met scholing en begeleiding.